

УДК 378.147

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-24-30

Валентина Миколаївна Плющ,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хімії
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету ім. В. Винниченка,
e-mail: valentynapl@ukr.net

Юлія Андріївна Равлів,
кандидат фармацевтичних наук, асистент кафедри
управління та економіки фармації
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний
університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України»,
e-mail: ravlivuyulia@ukr.net

СТАНОВЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сучасні світові тенденції розвитку освіти та окреслено різні підходи до визначення етапів становлення дистанційного навчання. Охарактеризовано різні форми дистанційного навчання: традиційне дистанційне навчання як заочне навчання; е-дистанційне навчання (e-ДН), електронне навчання (e-learning); змішане навчання (blended learning); мобільне навчання – m-learning (mobile-learning); відкриті онлайн-курси (МООС). Визначено змішане навчання як найбільш перспективне, яке дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу. Розглянуто стан та перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні та пов'язані з цим особливості.

Ключові слова: заочне навчання, дистанційне навчання, дистанційні освітні технології, е-навчання, змішане навчання, мобільне навчання.

Постановка проблеми. Протягом останніх декількох десятиліть дистанційне навчання стало глобальним явищем освітньої та інформаційної культури, яке істотно вплинуло на характер освіти в багатьох країнах світу. Інтенсивно проникаючи в усі рівні сучасної системи освіти, дистанційні освітні технології є провідним інструментом удосконалення системи освіти.

У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті зосереджено увагу на необхідності подальшого розвитку освіти на підставі використання нових прогресивних концепцій, запровадження сучасних технологій і науково-методичних досягнень у навчальний процес. Зважаючи на це, дистанційне навчання знайшло сьогодні втілення в цілеспрямованій державній політиці України щодо інформатизації суспільства, що відображено в Законах України «Про Національну програму інформатизації» та «Про вищу освіту» та в «Положенні про дистанційне навчання».

Сучасні завдання, поставлені перед системою освіти України вимагають створення такої системи освіти, яка забезпечуватиме перехід до «освіти впродовж життя». Вирішенню цієї проблеми сприятиме впровадження дистанційної освіти [1]. Тому актуальними для України є вивчення кращого світового досвіду дистанційного навчання з метою впровадження його в закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дистанційної освіти висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: А. А. Андреев, В. Ю. Биков, М. М. Карпенко, Н. В. Морзе, Н. Г. Сиротенко, О. М. Спірін, М. Cornelia, N. Hara, G. Kearsley, M. Moore та ін. Проблеми розвитку дистанційної освіти активно розроблялись у працях О. Г. Кіриленко, І. Т. Лещенко, В. П. Свиридюк, Б. І. Шуневича. Дослідженню проблем дистанційного навчання у вищій школі присвячені праці О. В. Кареліної, М. А. Умрик. Теоретичним, практичним та соціальним аспектам дистанційного навчання в Україні присвячені дослідження П. В. Дмитренка, В. М. Кухаренка, Н. Г. Протасової, О. М. Самойленка.

Водночас у зв'язку зі швидкими змінами освітнього середовища виникає необхідність більш детального дослідження можливостей дистанційної освіти за зразком позитивного досвіду інших країн та перспектив її розвитку в Україні.

Мета статті: проаналізувати етапи становлення та розвитку дистанційної освіти взагалі та розглянути перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній і закордонній літературі окреслено різні підходи до визначення етапів становлення і розвитку дистанційного навчання. Так, наприклад, в дослідженні Т. Данилишеної виділено три етапи становлення систем дистанційного навчання [2, с. 47–49]. Перший – реалізація заочної форми навчання на основі технологій дистанційного навчання, умовно охоплює період із 1950 до 1970 років, пов'язаний з генезисом ідеї дистанційної освіти і становленням дистанційного навчання як особливої самостійної форми освіти. У ці роки було закладено основи головних концепцій

дистанційної освіти, що згодом набули поширення в певних моделях і технологіях навчання.

Головним досягненням на цьому етапі було усвідомлення того, що альтернативою денній формі навчання може бути самоосвіта людини, яку спрямовують і контролюють вищі навчальні заклади. Набуваючи форми реалізації, ця ідея привела до створення 1969 року Британського відкритого університету як незалежного й автономного, що має право на присвоєння вчених ступенів [2, с. 47].

На зразок Британського відкритого університету почали створювати університети в Канаді, Австралії, Іспанії, Пакистані, Нідерландах, США, Туреччині, Індії та інших країнах. Але відсутність загальноприйнятої наукової теорії суттєво послаблювала позиції дистанційного навчання. Проте різноманіття підходів у практиці реалізації дистанційного навчання відкривало простір для пошуку його найефективніших форм і методів.

Другий період (1970–1990) – пов'язаний зі створенням і впровадженням класичних форм дистанційного навчання і загалом освіти [2, с. 48].

У цей період нові інформаційні технології розглядають не як допоміжний, а як невід'ємний компонент освітньої структури (О. Андреев) [3]. Визначено принципи дистанційного навчання і його структуру як специфічну дидактичну систему; розглянуто поняття технології дистанційного навчання, а також її основні структурні елементи – методи, засоби й організаційні форми проведення навчальних занять; розроблено рекомендації щодо їх упровадження. Особливу увагу приділено дослідженню дидактичних можливостей засобів нових інформаційних технологій, виявленню серед них доцільних для використання в дистанційному навчанні, описано найсуттєвіші параметри, які характеризують навчально-методичний, організаційний, фінансово-економічний аспекти функціонування освітніх закладів дистанційного навчання.

Третій етап (від 1990 року) – це формування нової постіндустріальної моделі дистанційної освіти і навчання. Учені аналізують переваги, недоліки та тенденції розвитку класичної і дистанційної форм навчання у вищому навчальному закладі [2, с. 49].

У працях О. О. Андреева, І. В. Сергієнка, В. Т. Волова, Т. В. Громової, Б. І. Шуневича також виділяються три етапи становлення дистанційного навчання але з іншими хронологічними характеристиками.

Перший етап (1836–1950 р.р.), кореспондентське навчання [4] – схоже на самонавчання, з використанням односторонніх радіо- і телетрансляцій, аудіо- і відеозаписів тощо. Цей період розпочався у 1836 р., коли воно вперше було запроваджене у Лондонському університеті.

Другий етап (1950–1970 р.р.), кейс-навчання [4] – переважає двосторонній зв'язок: навчання по телефону, інтерактивні відео, радіо- та телетрансляції, мультимедіа, комп'ютерні програми, електронна пошта, факс. Цей етап характеризується розвитком радянської системи заочного (кореспондентського) навчання з 1920-х р., коли було створено ряд заочних відділень при політехнічних та педагогічних інститутах. Історія розвитку дистанційного навчання показала, що радянське заочне навчання вважається попередником третього покоління кореспондентського дистанційного навчання, яке бере свій початок з Відкритого університету Великобританії. Сьогодні Британський Відкритий університет є одним із найбільших центрів дистанційного навчання у світі.

Третій етап (1970–1990 р.р.), трансляційне навчання – відбувається багатосторонній зв'язок між студентом, викладачем, освітнім закладом та навчальними матеріалами [4]. Він став можливим із використанням Інтернету, високошвидкісних ліній зв'язку, сучасного апаратного та програмного забезпечення, завдяки яким стали можливими аудіо-, відео-, телеконференції, форуми, електронні бесіди (chats) тощо. Технології навчання стали гнучкими як у просторі, в часі, так і за місцем перебування. Діалогові системи дистанційного навчання зароджувалися у 1980-х рр., коли почали використовуватися комп'ютерні комунікації, наприклад, електронна пошта і комп'ютери для проведення телеконференцій на базі сучасних віртуальних навчальних закладів і асинхронних навчальних мереж (ALNs) та продовжують розвиватися тепер. Третій період розвитку навчання на відстані збігається з початком глобалізації освіти у світі.

Отже, першою та найбільш довгою фазою розвитку ДН є «заочне навчання» (кінець XIX ст. – донині), яке спирається на друковані матеріали і поштову систему при невеликій додатковій фінансовій підтримці зі сторони студентів або без неї. Друга фаза – «дистанційне навчання» (кінець 1960-х р. XX ст. – середина 1990-х р. XX ст.) характеризується розробленням навчальних дисциплін та їх доставкою в поєднанні друкованих і аудіовізуальних засобів з активною підтримкою студентів. Третя фаза – «гнучке навчання» (середина 90-х р. XX ст. – донині) частково є виробничим від технічних можливостей «поєднати переваги високоякісних носіїв інформації на базі діалогових засобів мультимедіа з підвищеною інтерактивністю та доступністю, що постійно розширює діапазон навчально-педагогічних ресурсів» [5, с. 54].

У дослідженні О. О. Скворцова виділено вісім основних етапів становлення дистанційного навчання. Для першого етапу характерна поява і технічний розвиток комп'ютерних комунікацій і спроби впровадження їх в освіту. На другому етапі відбувається розширення комп'ютерних мереж і поява спеціальних «академічних» мереж. Третій етап характеризується централізацією управління системою дистанційної освіти як технічної складової системи відкритої освіти з боку Міністерства освіти, державним фінансуванням окремих науково-дослідних проектів у галузі вивчення дистанційного навчання. На четвертому етапі відбулося визнання технологій дистанційного навчання на рівні держави, що дозволило активно використовувати його в мережі «представництв» вишів у інших регіонах. На п'ятому етапі створені портали на підтримку технологій дистанційного навчання, розроблені повноцінні системи дистанційного навчання на базі міжнародних стандартів. Шостий етап характеризується великою кількістю систем дистанційного навчання та систем контролю знань, що сприяє формуванню нових вимог до систем дистанційного навчання. На сучасних, сьомому і восьмому етапах, еволюція технологій змінила як методики навчання, так і зміст освіти. Активне використання ресурсів веб 2.0, розвиток технологій спілкування в мережі, їх орієнтація на соціальні потреби людей, використання їх для забезпечення професійно орієнтованого діалогу у світовому інформаційному просторі [6, с. 35–36].

Зважаючи на те, що Сполучені Штати Америки стали однією з перших країн, де накопичено значний досвід реалізації ідей дистанційного навчання в системі вищої освіти, розглянемо історію становлення дистанційного навчання в США, де виділяють п'ять етапів [7, с. 118–122]. На *першому, заочно-кореспондентському етапі* (1870–1910 рр.) дистанційна освіта у «заочній» формі виникла у США в період, коли регулярно загальнодоступною системою зв'язку була пошта. Навіть назва цієї ранньої форми дистанційного навчання «*correspondence study*» у перекладі звучить як «навчання за допомогою листування» і дослівно описує технологію навчання.

На *другому, техніко-фасилітованому етапі* (1910–1960 рр.), ідея дистанційної освіти продовжувала розвиватися, знаходячи нові форми свого втілення. У період 1910–1920 рр. підрозділами дистанційної освіти в американських закладах вищої освіти почали впроваджуватися перші технічні засоби навчання: слайди, кінофільми й, звичайно, радіо, яке вважалося на той час найбільш перспективною технологією дистанційної освіти [7, с. 119].

Епоха телебачення ознаменувала *третій, медіаосвітній етап* (1960–1985 рр.) розвитку дистанційної освіти. В 70-х роках ХХ століття слухачам стали транслювати університетські телевізійні лекції з подальшими консультаціями викладачів.

Четвертий, науково-фундаментальний етап (1985–1995 рр.), є вирішальним в історії розвитку дистанційної освіти у США. Завдяки таким ученим, як Ч. Ведемаєр, Б. Кінг, М. Мур, Г. Уілмот, Б. Холмберг [8, с. 124] та іншим, збільшилась кількість наукових досліджень у сфері цього виду освіти, і на її основі сформувалась окрема галузь знань. З того часу дистанційна освіта розглядається як самостійна наукова галузь, що має свою історію, філософію, теорію, предмет дослідження тощо [7, с. 119].

П'ятий, інформаційно-комунікаційний етап (1995 р. – теперішній час), розвитку дистанційної освіти в США передбачає навчання на відстані із застосуванням новітніх інформаційних технологій, які на рубежі ХХ і ХХІ століть почали інтенсивно розвиватися й дозволили говорити про формування нових підходів до освіти, пов'язаних з розвитком нових засобів і можливостей доставки інформації. Розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у США спричинив появу нової термінології, що характеризує освіту без відриву від основного виду діяльності. Поряд із терміном «заочна освіта» починають використовувати у США такі поняття, як «навчання вдома», «незалежне навчання», «відкрите навчання», «онлайн-навчання» тощо [7, с. 121].

Відповідно до етапів становлення дистанційного навчання можна визначити різні його форми: традиційне дистанційне навчання – це заочне навчання; е-дистанційне навчання (е-ДН), електронне навчання (e-learning) як шлях здобуття е-освіти (e-education) – це навчання з допомогою Інтернету та засобів мультимедіа; змішане навчання (hybrid, mixed, integrative, blended learning, technology-mediated instruction, web-enhanced instruction, mixed-mode instruction) – це форма освіти, згідно з якою учень (студент, слухач) засвоює одну частину матеріалу засобами дистанційного навчання, а іншу вивчає очно в аудиторії (найбільш перспективне, адже дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу; мобільне навчання – m-learning (mobile-learning) – навчання на основі використання мобільних пристроїв; відкриті онлайн-курси (МООС) – це Інтернет-курс з великомасштабною інтерактивною участю та відкритим доступом через Інтернет.

Проаналізувавши розвиток дистанційного навчання у світовому вимірі, зупинимося більш детально на вітчизняній теорії та практиці. Фактично в Україні елементи дистанційної освіти активно почали впроваджувати у практику з 1996 року. У 2000 році на базі Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет» було створено Український центр дистанційної освіти

(УЦДО) з метою координації робіт, що проводяться в межах України, для створення національної системи дистанційної освіти (НСДО), поетапного впровадження її елементів, а також сприяння органічному входженню НСДО до світового простору. Створення УЦДО сприяло прийняттю Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, де було визначено концептуальні засади створення дистанційного навчання, у ньому сформульовано основні завдання системи дистанційної освіти в Україні.

У 2013 р. в Україні вийшов наказ про «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [9], в якому закріплено систему дистанційної освіти в Україні, визначено особливості реалізації дистанційного навчання, особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання, особливості організації навчального (навчально-виховного) процесу з використанням технологій дистанційного навчання та забезпечення дистанційного навчання.

Кількість освітніх установ, відділень і центрів дистанційного навчання на території України постійно збільшується. На сайті МОН України розміщено перелік навчальних закладів, які надають можливість навчатись віддалено [10]. Активно останнім часом розвивається й такий важливий напрям, як створення дистанційних курсів.

Вивчивши світовий досвід роботи дистанційної форми навчання на прикладі медсестринської школи Мері Блек (Південна Кароліна, США), ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» згідно з наказом Міністерства освіти і науки України за № 828 від 05.09.2008 р. вперше в Україні запровадив цю форму навчання щодо підготовки медсестер за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр». В Україні здійснюється дистанційне навчання також у Житомирському інституті медсестринства, Буковинському державному медичному університеті (медичний факультет № 4) та Львівському інституті медсестринства.

Для забезпечення дистанційної освіти в інституті медсестринства створено центр дистанційної форми навчання та завдяки придбаному спеціальному програмному забезпеченню відповідний сайт (<http://dl.tdmu.edu.ua>).

Викладачі, які залучені до викладання за допомогою дистанційних програм записали мультимедійний курс лекцій та отримали свідоцтво про реєстрацію авторського права.

На кафедрі управління та економіки фармації з технологією ліків ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» дистанційне навчання здійснюється з курсу медичного та фармацевтичного товарознавства для медсестер-бакалаврів та медсестер-магістрів. На сайті для студентів розміщені робоча програма, лекції, мультимедійні лекції, матеріали до занять та лекцій, а також методичні рекомендації. До кожного заняття в систему Moodle-2 завантажено тести, які дають змогу оцінити знання студента після вивчення та опрацювання навчального матеріалу. Навчання студентів може здійснюватись трьома мовами: українською, російською та англійською. Студенти перед початком вивчення курсу отримують лист від викладача, де зазначено, як можна знайти всю необхідну інформацію для вивчення відповідного курсу. Якщо студенту важко знайти лекції чи необхідну інформацію, викладач допомагає розібратись у навчальному матеріалі й знайти вчасно доступ для отримання знань з необхідного курсу. Щодня студенти на свою поштову скриньку отримують лист із запитаннями до заняття, на які повинні вчасно надіслати вичерпну відповідь. Відповіді на питання до лекцій та практичних занять студенти надсилають на поштову скриньку викладача, створену на Web-порталі університету. У кінці лекцій на передостанньому слайді розміщено запитання до лекції для здійснення контролю та кращого засвоєння лекційного матеріалу. Викладач здійснює оцінювання знань студента з урахуванням оцінок електронного журналу тестування та опрацювання листів студентів. Після закінчення курсу студент має ще додатковий час протягом 10 днів, щоб надіслати відповіді на контрольні запитання для отримання оцінки з предмета.

Дистанційна освіта дозволяє підвищувати кваліфікаційний рівень медсестер та залучати до навчання іноземних громадян, що, у свою чергу, дає можливість підвищувати студентам свій кваліфікаційний рівень з підвищенням заробітної плати.

Перспективи для впровадження дистанційної освіти має ЦДПУ В. Винниченка, викладачі якого декілька років займаються розроблення дистанційних курсів засобами Вікі-КДПУ і Moodle-КДПУ. Так, наприклад на природничо-географічному факультеті розроблено 43 навчальних курсів, загальноуніверситетських курсів – 20, на фізико-математичному факультеті – 151, на факультеті історії та права – 83; на факультеті філології та журналістики – 94; на факультеті педагогіки та психології – 133; на мистецькому факультеті – 38; на факультеті іноземних мов – 64; на факультеті фізичного виховання – 70.

На теперішній час дистанційне навчання має значний ряд переваг над іншими формами завдяки своїй доступності, високій інформативності. Навчання on-line – це нова форма отримання освіти, яка дозволяє навчатись працівникам, які поєднують роботу з навчанням. Відпадає необхідність щодня відвідувати навчальний заклад, що має ряд переваг для жінок, які перебувають в декретній відпустці та

особливо для людей з обмеженими можливостями пересування. Варто зазначити, що незважаючи на певні досягнення з упровадження дистанційного навчання, більшість українських закладів вищої освіти пропонує її тільки при перепідготовці. Активне входження України в Болонський процес дозволяє сподіватися на використання досвіду інших країн з упровадження сучасних форм дистанційного навчання у більшості закладів вищої освіти. Так, наприклад, у навчальних закладах Польщі широко використовуються e-learning та blended learning. А саме в Європейському суспільно-технічному вищому навчальному закладі та в університеті Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві (UKSW) студенти певних спеціальностей можуть виконувати завдання самостійної роботи віддалено, а враховуючи, що це не менше 65 %, то вони отримують достатню кількість балів, щоб з урахуванням успішного складання іспиту отримати зарахування вивчення дисципліни. Звісно, це вимагає від викладачів подавання широкого кола форм і видів самостійної роботи з зазначенням відповідних балів за кожен вид.

Висновки. Аналіз розвитку дистанційного навчання показав, що Україна активно просувається шляхом упровадження в освітню систему нових форм навчання, серед яких дистанційні технології. Система дистанційного навчання в Україні наразі перебуває лише на стадії становлення, однак за умови використання світового досвіду, поєднання прогресивних технологій дистанційної освіти з кращими технологіями та методами класичних форм навчання вона може мати багато перспектив. Розвиток дистанційної освіти пов'язаний передусім із запровадженням змішаного навчання, а також її органічним входженням у систему відкритої освіти. Перспективи подальших досліджень убачаємо у впровадженні засобів е-дистанційного навчання у вивчення дисциплін різних освітніх галузей вищої школи, зокрема у вивчення хімічних дисциплін, а також у пошуку форм і методів дистанційного навчання, специфічних для цієї галузі.

Список використаних джерел та літератури

1. М'ястковська М. О. Світові тенденції розвитку дистанційної освіти та перспективи для України [Електронний ресурс] / М. О. М'ястковська // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія : Педагогічна. – 2015. – Вип. 21. – С. 256–258. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_ped_2015_21_87. – Дата звернення: 18.05.2018.
2. Данилишена Т. Етапи становлення дистанційної освіти як інноваційної форми навчання магістрів / Т. Данилишена // Вісник Львівського університету. – Сер.: Педагогічна. – 2008. – Вип. 24. – С. 46–52.
3. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях : автореф. дисс... д-ра пед. наук : 13.00.02 / А. А. Андреев // Московский государственный университет экономики, статистики и информатики. – М., 1999.
4. Періоди розвитку дистанційного навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ubgd.lviv.ua/ilias3/data/ilias376/lm_data/lm_1128/Theme%204.3.htm. – Дата звернення: 18.05.2018.
5. Волов В. Т. Дистанционное образование: истоки, проблемы, перспективы / В. Т. Волов, Н. Ю. Волова, Л. Б. Четырова. – Самара : Рос. Академия наук, Самарский научный центр, 2000. – 137 с.
6. Скворцов А. А. Педагогические условия дистанционного обучения студента в наукоёмкой образовательной среде : дисс. ... к. пед. наук : 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / А. А. Скворцов. – Тамбов – 2015. – 240 с.
7. Шаран Р. В. Развитие дистанционной освіти у США [Електронний ресурс] / Р. В. Шаран // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2012. – Вип. 11. – С. 118–122. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpoo_2012_11_23. – Дата звернення: 18.05.2018.
8. Moore M. Handbook of distance Education / M. Moore, G. Anderson, G. William. – N. J. : Erlbaum Associates, 2003. – 362 p.
9. Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. – Дата звернення: 18.05.2018.
10. Перелік навчальних закладів, які надають можливість навчатись віддалено [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita/navchalni-zakladi-yaki-nadayut-mozhlyvist-navchatis-viddaleno>. – Дата звернення: 18.05.2018.

Валентина Николаевна Плющ,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры химии
Центральноукраинского государственного
педагогического университета
имени В. Винниченко,
e-mail: valentyanapl@ukr.net

Юлія Андреевна Равлів,

кандидат фармацевтичних наук, асистент
кафедри управління і економіки фармації
ГВУЗ «Тернопільський державний медичний
університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України»,
e-mail: ravlivulya@ukr.net

СТАНОВЛЕНИЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены современные мировые тенденции развития образования и обозначены различные подходы к определению этапов становления и развития дистанционного обучения. Определены различные формы дистанционного обучения: традиционное дистанционное обучение как заочное обучение; e-дистанционное обучение (e-ДН), электронное обучение (e-learning), смешанное обучение (blended learning), мобильное обучение – m-learning (mobile-learning), открытые онлайн-курсы (МООС). Отмечено, что смешанное обучение является наиболее перспективной формой, поскольку позволяет воспользоваться гибкостью и удобством дистанционного курса и преимуществами традиционного класса. Рассмотрены состояние и перспективы развития дистанционного образования в Украине и связанные с этим особенности.

Ключевые слова: заочное обучение, дистанционное обучение, дистанционные образовательные технологии, электронного обучения, смешанное обучение, мобильное обучение.

Valentyna Pliushch,

Pedagogical sciences candidate, associate professor
of Chemistry chair of
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian
State Pedagogical University,
e-mail: valentynapl@ukr.net

Yulia Ravliv,

Pharmaceutical sciences candidate, assistant
of Pharmacy management, economics
and technology chair of
Horbachevsky Ternopil State Medical University,
e-mail: ravlivulya@ukr.net

DISTANCE EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE

Introduction. *During the last few decades, distance learning has become a global phenomenon of educational and information and culture, which has had a significant impact on the nature of education in many countries around the world. Intensively penetrating into all levels of the modern system of education, distance educational technologies are a leading tool for improving the educational system.*

The system of distance learning in Ukraine is only underway, but with the use of world experience, the combination of advanced technologies of distance education with the best technologies and methods of classroom learning, it can have many perspectives.

Purpose. *To analyze the stages of distance education formation and development in general and to consider the prospects of the development of distance education in Ukraine.*

Methods. *Theoretical (the analysis of pedagogical, psychological literature); interpretive-analytical method for studying domestic sources with the use of comparison, systematization and generalization; empirical (observation, generalization of pedagogical experience).*

Results. *The article analyzes the stages of the development of distance education in general and in the United States in particular. The historical stages of the formation of basic concepts of distance education (correspondence training, distance learning) are described.*

According to the stages of the establishment of distance education, its various forms are described: traditional distance learning as part-time training; e-distance learning (e-DL), e-learning (e-learning); mixed learning (blended learning); mobile learning (m-learning); open online courses (MOOC). Mixed learning is defined as the most promising, which allows us to take advantage of the flexibility and convenience of the distance course and the benefits of the traditional class.

The state and prospects of development of distance education in Ukraine and related features are

analyzed. It is noted that the number of educational institutions that introduce distance learning in Ukraine is constantly increasing. In spite of this, the extent to which distance learning technology is used in them is different: from an experimental course to a full-fledged educational process

Originality. The state of the implementation of distance learning has been analyzed at the Department of Management and Economics of Pharmacy with the technology of medicine in State Higher Educational Establishment «Ternopil State Medical University named after I.Ya. Horbachevskiy of Ministry of Health of Ukraine «on the example of the course of medical and pharmaceutical commodity research for nurses-bachelors and nurses-masters. The perspectives of introduction of distance education in Central Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University are considered.

Conclusion. The system of distance education in Ukraine is currently only under development, but with the use of world experience, the combination of advanced distance education technology with the best technologies and methods of classroom learning, it can have many perspectives. The development of distance education is primarily associated with the introduction of mixed learning as well as its organic entry into an open education system. The prospects for further research are seen in the introduction of e-distance learning tools in the study of the disciplines in various educational fields of higher education, in particular in the study of chemical disciplines, as well as in the search for forms and methods of distance learning specific to this industry.

Key words: correspondence learning, distance learning, e-learning, mixed learning, mobile learning.

References

1. Myastkovs`ka M. O. Svitovi tendenciyi rozvy`tku dy`stancijnoyi osvity` ta perspekty`vy` dlya Ukrayiny` [Elektronny`j resurs] / M. O. Myastkovs`ka // Zbirny`k naukovy`x prac` Kam'yanecz`-Podil`s`kogo nacional`nogo universy`tetu im. Ivana Ogiyenka. Seriya : Pedagogichna. – 2015. – Vy`p. 21. – S. 256–258. – Rezhy`m dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znkp_ped_2015_21_87. – Data zvernennya: 18.05.2018.
2. Dany`ly`shena T. Etapy` stanovlennya dy`stancijnoyi osvity` yak innovacijnoyi formy` navchannya magistriv / T. Dany`ly`shena // Visny`k L`vivs`kogo universy`tetu. – Ser.: Pedagogichna. – 2008. – Vy`p. 24. – S. 46–52.
3. Andreev A. A. Dy`dakty`chesky`e osnovy dy`stancy`onnogo obucheny`ya v vysshyx` uchebnyx` zavedeny`yax : avtoref. dy`ss... d-ra ped. nauk : 13.00.02 / A. A. Andreev // Moskovsky`j gosudarstvenny`j uny`versy`tet ekonomy`ky`, staty`sty`ky` y` y`nformaty`ky`. – M., 1999.
4. Periody` rozvy`tku dy`stancijnoho navchannya [Elektronny`j resurs]. Rezhy`m dostupu: http://ubgd.lviv.ua/ilias3/data/ilias376/lm_data/lm_1128/Theme%204.3.htm. – Data zvernennya: 18.05.2018.
5. Volov V. T. Dy`stancy`onnoe obrazovany`e: y`stoky`, problemy, perspekty`vy` / V. T. Volov, N. Yu. Volova, L. B. Chetyrova. – Samara : Ros. Akademy`ya nauk, Samarsky`j nauchny`j centr, 2000. – 137 s.
6. Skvorczov A. A. Pedagogy`chesky`e uslovy`ya dy`stancy`onnogo obucheny`ya studenta v naukoemkoj obrazovatel`noj brede : dy`ss. ... k. ped. nauk : 13.00.01 – obshhaya pedagogy`ka, y`story`ya pedagogy`ky` y` obrazovany`ya / A. A. Skvorczov. – Tambov – 2015. – 240 s.
7. Sharan R. V. Rozvy`tok dy`stancijnoyi osvity` u SSHA [Elektronny`j resurs] / R. V. Sharan // Pedagogichna osvita: teoriya i prakty`ka. – 2012. – Vy`p. 11. – S. 118–122. – Rezhy`m dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_23. – Data zvernennya: 18.05.2018.
8. Moore M. Handbook of distance Education / M. Moore, G. Anderson, G. William. – N. J. : Erlbaum Associates, 2003. – 362 p.
9. Nakaz MON Ukrayiny` vid 25.04.2013 № 466 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro dy`stancijne navchannya» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. – Data zvernennya: 18.05.2018.
10. Perelik navchal`ny`x zakladiv, yaki nadayut` mozhly`vist` navchaty`s` viddaleno [Elektronny`j resurs]. Rezhy`m dostupu: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita/navchalni-zakladi-yakinadayut-mozhlivist-navchatis-viddaleno>. – Data zvernennya: 18.05.2018.

Отримано редакцією 31.05.2018 р.